

ZBORNIK RADOVA

JOURNAL OF ECONOMY AND BUSINESS

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru

Godina 2016., No. XXII. Posebno izdanje

ISSN 1840-3255

Nakladnik

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru
Matice hrvatske bb, 88 000 Mostar, Bosna i Hercegovina

Za nakladnika

prof.dr.sc. Mila Gadžić, dekan

Uredništvo

dr.sc. Vinko Belak, dr.sc. Đuro Benić, dr.sc. Mila Gadžić, dr.sc.
Dražena Gašpar, dr.sc. Slavo Kukić, dr.sc. Tonci Lazibat, dr.sc.
Zora Marijanović, dr.sc. Brano Markić, dr.sc. Igor Živko,
Jadranka Šimunović

Glavni i odgovorni urednik

prof.dr.sc. Mila Gadžić, dekan

Urednik

doc.dr.sc. Igor Živko

Urednici posebnog izdanja

doc.dr.sc. Mirjana Hladika

doc.dr.sc. Josipa Grbavac

prof.dr.sc. Danimir Gulin

Korektor

Arijana Laura, prof.

Jelena Jurić, prof.

Naklada

150 primjeraka

Tisak

Fram-Ziral d.o.o., Mostar

ISSN 1840-3255

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine

Radovi objavljeni u Zborniku radova (Journal of Economy and Business)

Ekonomskog fakulteta referiraju se u:

Journal of Economic Literature Pittsburgh, Pennsylvania, USA – JEL on CD, e-

JEL, EconLit, EBSCO

Sažetci radova objavljeni su na Web stranici:

<http://ef.sve-mo.ba/node/141>

SADRŽAJ

Prethodno priopćenje
Ivana Mamić Sačer, Dijana Vuković, Ivana Pavić Utjecaj preporuka državnih revizora na povećanje učinkovitosti javnih poduzeća
Pregledni rad
Marijana Bartulović, Ivica Filipović Forenzični računovođa: perspektive razvoja zanimanja
Bobana Čagar, Maja Letica, Jelena Jurić Kvaliteta eksternog financijskog izvještavanja u javnim visokoškolskim ustanovama – slučaj Bosne i Hercegovine
Ivana Dropulić, Marko Čular Povezanost sustava menadžerske kontrole i performansi poslovanja
Ivana Družić Lutilsky Model obračuna troškova prema aktivnostima na Kliničkom bolničkom centru Zagreb
Ivana Družić Lutilsky, Martina Dragija, Berislav Žmuk Računovodstveni sustav na javnim visokim učilištima u Hrvatskoj: trenutno stanje i mogućnosti poboljšanja
Ante Džidić, Zora Marijanović Dobrovoljno izvještavanje u funkciji razvoja tržišta kapitala
Danimir Gulin, Josipa Grbavac, Mirjana Hladika Kvaliteta korporativnog izvještavanja kao pretpostavka transparentnosti poslovnih subjekata
Ana Ježovita Analiza marže profita kao odrednice profitabilnosti poslovanja poduzeća
Selma Novajlija Islambegović, Melika Hadžiabdić Perspektive uvođenja i primjene modela obračunske osnove u računovodstvu budžeta u Federaciji Bosne i Hercegovine
Hrvoje Perčević, Marina Mićin Utvrđivanje odnosa između uspješnosti poslovanja i slobodnog novčanog toka

<p>Branka Ramljak, Andrijana Rogošić, Ivana Perica</p> <p>Profesionalno ponašanje računovodstvenih radnika u funkciji ostvarivanja etičkih standarda</p>
<p>Sanja Sever Mališ, Ana Novak, Mateja Brozović</p> <p>Subjekti od javnog interesa u odabranim zemljama – definiranje i posebni zahtjevi zakonske revizije</p>
<p>Slavko Šodan, Željana Aljinović Barać</p> <p>Utjecaj koncepta fer vrijednosti na mjere kvalitete objavljenih financijskih performansi</p>
<p>Mario Švigir, Davor Vašiček</p> <p>Učinci primjene standarda financijske transparentnosti na efikasnost poslovanja državnih poduzeća u Republici Hrvatskoj</p>
<p>Boris Tušek</p> <p>Suradnja između revizijskog odbora i eksternog revizora kao determinanta kvalitete revizije financijskih izvještaja</p>
<p>Davor Vašiček, Ana Marija Sikirić</p> <p>Računovodstvene informacije i rodni proračun</p>
<p>Neda Vitezić, Tina Vuko, Hrvoje Perić</p> <p>Determinante revizijskih naknada u Republici Hrvatskoj</p>
<p>Katarina Žager, Sanja Sever Mališ, Nikolina Dečman</p> <p>Certificiranje i licenciranje računovodstvenih i revizijskih zvanja</p>
<p>Blaženka Hadrović Zekić, Dina Liović</p> <p>Simulacijske igre – primjena u nastavi računovodstva</p>
<p>Stručni rad</p>
<p>Josipa Mrša, Josip Čičak</p> <p>Izveštavanje o vlastitim izdanim financijskim instrumentima</p>
<p>Vesna Vašiček, Tanja Broz Tominec</p> <p>Tečajne razlike u proračunskom računovodstvu u Republici Hrvatskoj</p>
<p>Vesna Vašiček, Jelena Poljašević</p> <p>Specifičnosti u priznavanju infrastrukturne imovine u javnom sektoru</p>

izv. prof. dr. sc. Ivana Mamić Sačer

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
imamic@efzg.hr

dr. sc. Dijana Vuković

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
vukovic.dijana@hotmail.com

doc. dr. sc. Ivana Pavić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
ipavic@efzg.hr

UTJECAJ PREPORUKA DRŽAVNIH REVIZORA NA POVEĆANJE UČINKOVITOSTI JAVNIH PODUZEĆA

Prethodno priopćenje

Sažetak

Državni ured za reviziju Republike Hrvatske sve učestalije provodi reviziju učinkovitosti u javnim poduzećima. Ono što je relativno nova praksa Ureda je provođenje naknadnog pregleda kako bi se utvrdilo koliki broj preporuka su implementirala revidirana poduzeća. Cilj ovog rada je utvrditi jesu li javna poduzeća učinkovitija nakon implementacije preporuka revizije učinkovitosti. Kako bi se došlo do navedenog cilja, korištena je metoda analize omeđivanja podataka (AOMP). AOMP je neparametarska metoda koja se zasniva na linearnom programiranju, a njen najveći doprinos je ocjenjivanje relativne efikasnosti i to što inputi i outputi mogu imati sasvim različite jedinice.

Ključne riječi: *revizija učinkovitosti, javna poduzeća, preporuke, analiza omeđivanja podataka*

JEL: M42

doc. dr. sc. Marijana Bartulović

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti, Split, Republika Hrvatska
marijana.bartulovic@unist.hr

izv. prof. dr. sc. Ivica Filipović

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti, Split, Republika Hrvatska
ivica.filipovic@unist.hr

FORENZIČNI RAČUNOVOĐA: PERSPEKTIVE RAZVOJA ZANIMANJA

Pregledni rad

Sažetak

Korporativni skandali koji su se dogodili u proteklih 20-tak godina istaknuli su problem prijevare i prijevernog financijskog izvještavanja te potaknuli razvoj nove grane računovodstva – forenzičnog računovodstva. Posljednja financijska kriza praćena brojnim financijskim skandalima i korporativnim prijevarama dala je dodatni zamašnjak razvoju forenzičnog računovodstva. Zanimanje forenzičnog računovođe je prepoznato kao jedno od rastućih novih zanimanja te se može reći da gotovo u svim sferama poslovanja postoji potreba za uslugama tih stručnjaka zbog njihovih specifičnih znanja i vještina koje uz računovodstvene uključuju i revizorske, pravne i istražiteljske vještine. U okviru ovog rada autori prezentiraju i analiziraju odabrana empirijska istraživanja s ciljem utvrđivanja potrebnih znanja i vještina koje osoba koja se bavi forenzičnim računovodstvom mora posjedovati. Također, prezentiraju se mogućnosti za obrazovanje i usavršavanje u ovom području računovodstva u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: forenzični računovođa, prijevare, znanja i vještine, obrazovanje

JEL: M 41

Bobana Čegar, mag. oec.

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Banja Luci, Banja Luka, BiH
bobana.cegar@efbl.org

doc. dr. sc. Maja Letica

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Mostar, BiH
maja.letica@sve-mo.ba

Jelena Jurić, mag. oec.

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Mostar, BiH
jelena.coric@sve-mo.ba

KVALITETA EKSTERNOG FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA U JAVNIM VISOKOŠKOLSKIM USTANOVAMA – SLUČAJ BOSNE I HERCEGOVINE

Pregledni rad

Sažetak

Institucije visokog obrazovanja imaju značajnu ulogu u ekonomskom i socijalnom razvoju i jačanju društva. Visokoškolske ustanove, naročito javne, izložene su s jedne strane, velikim očekivanjima javnosti u pogledu postizanja što veće kvalitete nastavnog procesa, a s druge strane, limitiranošću financijskih sredstava koja pretežno dobivaju iz budžeta države. Stoga je neophodna visoka razina profesionalizma u upravljanju javnim visokoškolskim ustanovama, a preduvjet za to je dobra informacijska osnova prilikom donošenja odluka.

U fokusu ovog rada bit će analiza eksternog financijskog izvještavanja kao informacijske osnove, s ciljem ocjene postojećeg stupnja kvalitete sustava financijskog izvještavanja i eksternih financijskih izvještaja javnih visokoškolskih ustanova. U ocjeni kvalitete autori će koristiti kvalitativne metode, te primarne podatke dobivene putem anketnog upitnika popunjenog od strane računovođa javnih visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini, pri čemu će analiza i rezultati biti predstavljeni odvojeno za Republiku Srpsku i Federaciju Bosne i Hercegovine, zbog različitog pravnog okvira koji regulira oblast visokog obrazovanja i računovodstva javnog sektora u Bosni i Hercegovini. Autori će dobivene podatke koristiti za odgovor na istraživačka pitanja o kvaliteti eksternog izvještavanja visokoškolskih ustanova, ali i za usmjeravanje pozornosti na postojeća ograničenja koja postoje u okviru analiziranog predmeta istraživanja.

Rezultati istraživanja mogu biti od koristi za daljna istraživanja u promatranoj oblasti, ne samo u Bosni i Hercegovini nego i u drugim državama u razvoju ili državama u kojima su visokoškolske ustanove i računovodstva javnog sektora organizirani slično kao u Bosni i Hercegovini. Također, rezultati mogu biti korisni i za korisnike financijskih izvještaja promatranih entiteta u cilju boljeg razumijevanja informacija sadržanih u njima.

Ključne riječi: *kvaliteta financijskog izvještavanja, visokoškolske ustanove, računovodstvo javnog sektora, eksterni izvještaji, Bosna i Hercegovina.*

JEL: M40

doc. dr. sc. Ivana Dropulić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
ivana.dropulic@efst.hr

Marko Čular, mag. oec.

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
marko.cular@efst.hr

POVEZANOST SUSTAVA MENADŽERSKE KONTROLE I PERFORMANSI POSLOVANJA

Pregledni rad

Sažetak

Jedno od temeljnih pitanja koje zaokuplja znanstvenike iz područja menadžerske kontrole jest kako definirati, oblikovati i mjeriti sustave menadžerske kontrole. Iako je neupitna važnost sustava menadžerske kontrole za dugoročno i uspješno poslovanje društva ovo je područje relativno slabo razvijeno i istraženo. Slijedom navedenog, ovim istraživanjem se nastoji steći bolji uvid u oblikovanje sustava menadžerske kontrole i utjecaju istog na performanse poslovanja društva.

Sustavi menadžerske kontrole definirani su kao model od četiri vrste kontrola: administrativne kontrole, kibernetске kontrole, kontrole kulture te kontrole nagrada i kompenzacija. U istraživanju se koristi anketna metodologija, pri čemu su podaci prikupljeni poštanskom anketom za 40 hrvatskih listanih društava. Rezultati istraživanja ukazuju da listana društva u Republici Hrvatskoj imaju više formalizirane sustave menadžerske kontrole što označava veću upotrebu administrativnih kontrola, kontrola kulture, veće oslanjanje na financijske mjere, objektivne kriterije i interne standarde te veću upotrebu budžeta i financijskih mjera performansi, a manja upotreba nefinancijskih mjera performansi.

Korištenjem relevantnih kvantitativnih i statističkih analiza, rezultati provedenog empirijskog istraživanja pokazuju da profitabilna, likvidna i solventna listana društva imaju višu razinu formaliziranosti sustava menadžerske kontrole, dok kod pokazatelja aktivnosti i zaposlenih ne postoji značajna povezanost sa razinom formaliziranosti sustava menadžerske kontrole.

Ključne riječi: *sustavi menadžerske kontrole, performanse poslovanja, hrvatska listana društva*

JEL: M41, M49

izv. prof. dr. sc. Ivana Dražić Lutilsky

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska

idrazic@efzg.hr

MODEL OBRAČUNA TROŠKOVA PREMA AKTIVNOSTIMA NA KLINIČKOM BOLNIČKOM CENTRU ZAGREB¹

Pregledni rad

Sažetak

Model obračuna troškova prema aktivnostima (ABC metoda), ali i metoda obračuna troškova prema aktivnostima zasnovana na vremenu (TDABC metoda) najčešće se spominju kao metode koje se koriste kao metoda alokacije troškova u zdravstvenom sustavu, kako u stranoj, tako i u domaćoj literaturi. U analizi primjene ABC metode u zdravstvenom sustavu, postoje razlike u primjeni metode, tehnikama prikupljanja podataka i različitim okolinama u kojoj se implementira. Model ABC metode razvijen je na temelju teoretske pozadine i istraživanja provedenog u Kliničkom bolničkom centru Zagreb kroz intervju sa zaposlenicima na jednoj klinici. Cilj ovog rada je dati uvid u razvijen modelu ABC metode na jednoj klinici u KBC-u Zagreb. S ABC metodom, kvaliteta i pouzdanost financijskih izvještaja će se poboljšati, također i značajni podaci iz kojih se izračunavaju pokazatelji uspješnosti. Na taj način bi bilo moguće održavati učinkovitu kontrolu resursa, ali i praćenje kvalitativnih i kvantitativnih informacija koje će poboljšati financijsko upravljanje i proces donošenja odluka. Praćenje putem pouzdanih računovodstvenih informacija, financijske i nefinancijske prirode omogućit će upravljanje troškovima, ali i smanjenje troškova različitih mjesta troškova i nositelja troškova na KBC-u Zagreb.

Ključne riječi: ABC metoda, KBC Zagreb, upravljanje troškovima, smanjenje troškova

JEL: M41, H51

¹ Ovaj rad dio je znanstveno istraživačkog projekta 8509 „Uloga reforme sustava računovodstva i financijskog izvještavanja u razvoju učinkovitog financijskog upravljanja u javnom sektoru u Republici Hrvatskoj” financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost.

izv. prof. dr. sc. Ivana Dražić Lutilsky

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
idrazic@efzg.hr

doc. dr. sc. Martina Dragija

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
mdragija@efzg.hr

dr. sc. Berislav Žmuk

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
bzmuk@efzg.hr

RAČUNOVODSTVENI SUSTAV NA JAVNIM VISOKIM UČILIŠTIMA U HRVATSKOJ: TRENUTNO STANJE I MOGUĆNOSTI POBOLJŠANJA²

Pregledni rad

Sažetak

Cilj ovog rada je prikazati rezultate empirijskog istraživanja provedenog među voditeljima računovodstvenih službi na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj u 2016. godini. Ciljanu populaciju provedenog empirijskog istraživanja činila su sva javna visoka učilišta u Republici Hrvatskoj. Naglasak je stavljen na analizu trenutnog stanja računovodstvenog sustava te mogućnosti poboljšanja istog s ciljem učinkovitijeg upravljanja na visokim učilištima. Sve su izraženiji zahtjevi za učinkovitijim upravljanjem na visokim učilištima, osobito u kontekstu smanjenih javnih izvora financiranja, a navedeno implicira nužnost uspostavljanja kvalitetne informacijske osnove za generiranje upravljačkih informacija. Razvojem primjerenog sustava računovodstva troškova podržanog naprednim informatičkim tehnologijama omogućiti će se upravljačke informacije. Izravna posljedica nerazvijenosti sustava računovodstva troškova je niska razina kvalitete, pa i izostanak bitnih informacija za upravljanje ukupnim troškovima, što utječe na mjerenje troškovne efikasnosti visokih učilišta. Nadalje, razvoj instrumentarija računovodstva troškova posebno je važan i za izračun ekonomske cijene studenata ili pojedinih studija, pogotovo zato što su ti troškovi prepoznatljivi i mjerljivi. Ove manjkavosti sužavaju i prostor optimalnog ekonomskog izbora pri donošenju odluka o načinu izvođenja određenih projekata i obavljanja usluga. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na značajne nedostatke u računovodstvenom sustavu visokih učilišta u kontekstu kvalitete upravljačkih informacija te upućuju na zaključke o potrebi uvođenja računovodstva troškova u računovodstvene sustave visokih učilišta. U radu se ukazuje na nedostatke računovodstvenog sustava na visokim učilištima, te se navode moguće smjernice za poboljšanje istog u skladu s rezultatima provedenog istraživanja prema mišljenju voditelja računovodstvenih službi.

Ključne riječi: *visoka učilišta, računovodstveni sustav, Republika Hrvatska, računovodstvo troškova*

JEL: I23, M41

² Ovaj rad dio je znanstveno istraživačkog projekta 8509 „Uloga reforme sustava računovodstva i financijskog izvještavanja u razvoju učinkovitog financijskog upravljanja u javnom sektoru u Republici Hrvatskoj” financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost.

dr. sc. Ante Džidić,
Ekonomski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Mostar, Bosna i Hercegovina
dzidicante@hotmail.com

izv. prof. dr. sc. Zora Marijanović
Ekonomski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Mostar, Bosne i Hercegovina
mazora@sve-mo.ba

DOBROVOLJNO IZVJEŠTAVANJE U FUNKCIJI RAZVOJA TRŽIŠTA KAPITALA

Pregledni rad

Sažetak

Potražnja za financijskim izvještavanjem i objavljivanjem informacija o poslovanju, na obveznoj ili dobrovoljnoj osnovi, izvire iz asimetričnosti informacija i problema agenata između menadžmenta i stakeholdera poduzeća. Stoga je za efikasno funkcioniranje tržišta kapitala neophodno stvoriti slobodan pristup informacijama svim tržišnim sudionicima. On se ostvaruje putem različitih izvora koji omogućavaju investitorima istraživanje, analizu i procjenu vrijednosti poduzeća, odnosno njegovih vrijednosnih papira. Na taj način se stvaraju uvjeti u kojima cijene dionica odražavaju sve dostupne informacije, pridobiva povjerenje investitora, izgrađuje kredibilitet tržišta i razvija kultura ulaganja. Respektirajući uvjete ubrzanog tehnološkog napretka i sve konkurentnijeg poslovnog okruženja, za ocjenu prosperiteta određenog poduzeća nije dovoljna analiza njegovih financijskih izvještaja već i kvalitativna prognoza poslovnih perspektiva na temelju strateških informacija o poslovanju u formi dobrovoljnog izvještavanja. U ovom radu su analizirani razlozi rastuće važnosti dobrovoljnog izvještavanja o ključnim izvorima vrijednosti poduzeća te sumirani potencijalni efekti istog na tržišta kapitala općenito. Potom je analizirano stanje na tržištu kapitala u BiH, identificirani temeljni institucionalni nedostaci koji podrivaju njegov razvoj te istaknute mogućnosti i potencijalne koristi usvajanja dobrih poslovnih praksi glede dobrovoljnog izvještavanja na razvijenim tržištima kapitala.

Ključne riječi: *dobrovoljno izvještavanje, tržište kapitala, razvoj, transparentnost.*

JEL: M40

prof. dr. sc. Danimir Gulin

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
dgulin@efzg.hr

doc. dr. sc. Josipa Grbavac

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Mostar, Bosna i Hercegovina
josipa.spajic@sve-mo.ba

doc. dr. sc. Mirjana Hladika

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
mhladika@efzg.hr

KVALITETA KORPORATIVNOG IZVJEŠTAVANJA KAO PRETPOSTAVKA TRANSPARENTNOSTI POSLOVNIH SUBJEKATA

Pregledni rad

Sažetak

Današnje gospodarsko okruženje predstavlja veliki izazov za sve tržišne sudionike, osobito u pogledu dostupnosti i kvalitete izvještaja poslovnih subjekata. Postojanje visoke razine povjerenja između pružatelja informacija i njihovih potencijalnih korisnika jedna je od osnovnih pretpostavki uspješnog funkcioniranja tržišta i kvalitetnog razvoja suvremenih ekonomskih odnosa. Sve veći krug korisnika korporativnog izvještavanja i njihovih različitih interesa, prouzrokovao je i promjenu u tradicionalnom korporativnom izvještavanju koje se prije svega oslanjalo na obvezno financijsko izvještavanje. Autori su u ovom radu analizirali i prikazali regulatorne zahtjeve za korporativnim izvještavanjem u Europskoj uniji, Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U provedbi analize, poseban osvrt dan je na usklađenost korporativnog izvještavanja kotirajućih društava u Republici Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini. Kao najznačajniji čimbenik kvalitete korporativnog izvještavanja, autori su na uzorku najlikvidnijih poslovnih subjekata na Zagrebačkoj i Sarajevskoj burzi promatrali ispunjavanje relevantnih institucionalnih zahtjeva koje pred poslovne subjekte postavljaju nadležne institucije.

Ključne riječi: transparentnost, okvir za korporativno izvještavanje, kvaliteta izvještavanja

JEL: M40, M41

doc. dr. sc. Ana Ježovita

Ekonomski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska

ajezovita@efzg.hr

ANALIZA MARŽE PROFITA KAO ODREDNICE PROFITABILNOSTI POSLOVANJA PODUZEĆA

Pregledni rad

Sažetak

Sama definicija pokazatelja aktivnosti ističe njihovu ulogu u ocjeni i sigurnosti i uspješnosti poslovanja poduzeća. Pokazatelji aktivnosti koriste se za ocjenu učinkovitosti korištenja raspoloživih resursa te su u tom smislu svojevrsni indikator konkurentske prednosti poduzeća. Postoji čitav niz pokazatelja koji se mogu računati kao pokazatelji aktivnosti poslovanja. Kao vršni pokazatelj aktivnosti javlja se koeficijent obrta ukupne imovine poduzeća koji ukazuje na sposobnost poduzeća da koristi ukupnu imovinu za stvaranje budućih ekonomskih koristi. Upravo taj pokazatelj učestalo se koristi za ocjenu cjelokupne djelatnosti poduzeća. Pored navedenog računaju se brojne varijante koeficijenta obrta kao što su koeficijent obrta kratkotrajne imovine, dugotrajne imovine, potraživanja, zaliha, dobavljača, itd. Uspješnost poslovanja moguće je promatrati višedimenzionalno, a uobičajeno se mjeri pokazateljima ekonomičnosti i profitabilnosti poslovanja poduzeća, ali i pokazateljima aktivnosti. Izrazito važan segment ocjene uspješnosti, ali i cjelokupnog poslovanja poduzeća čini ocjena njegove profitabilnosti. Pokazateljima profitabilnosti ocjenjuje se sposobnost poduzeća da zadržava ostvarene prihode u obliku dobiti, odnosno ocjenjuje se sposobnost generiranja prihoda u odnosu na raspoložive resurse. Upravo zbog navedenog, pokazatelji profitabilnosti se često identificiraju kao strateški alat menadžmenta poduzeća. Provedenom analizom odnosa marže profita i koeficijenta obrta ukupne imovine u ostvarivanju poželjne stope rentabilnosti ukupne imovine istaknuta je uloga pokazatelja aktivnosti s aspekta uspješnosti poslovanja poduzeća. Povećanjem aktivnosti poslovanja, tj. učinkovitijim korištenjem raspoložive imovine i njezinog kvalitetnijeg strukturiranja direktno se utječe na poboljšanje ukupne uspješnosti poslovanja poduzeća.

Ključne riječi: *pokazatelji aktivnosti, koeficijent obrta ukupne imovine, pokazatelji profitabilnosti, marža profita, rentabilnost ukupne imovine*

JEL: M41, M42

izv. prof. dr. sc. Selma Novalija Islambegović

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Tuzli, Tuzla, Bosna i Hercegovina
selma.novalija@untz.ba

Melika Hadžiabdić, MA

BH Telecom d.d. Sarajevo, direkcija Tuzla, Tuzla, Bosna i Hercegovina
Melika.Hadziabdic@bhtelecom.ba

PERSPEKTIVE UVOĐENJA I PRIMJENE MODELA OBRAČUNSKE OSNOVE U RAČUNOVODSTVU BUDŽETA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Pregledi rad

Sažetak

U Bosni i Hercegovini (BiH) budžetsko računovodstvo je zakonski regulirano i nalaže primjenu modela modificirane obračunske osnove, za razliku od profitnog sektora, u kojem se koristi model obračunske osnove. Stalni trend rasta javne potrošnje, nedostatak budžetskih sredstava za financiranje rastućih javnih potreba, te sve veća spremnost države da u svoje projekte uključi privatne poduzetnike, utjecale su na početak procesa uvođenja ekonomskih zakonitosti i tržišnih kriterija ponašanja u područje javnog sektora. Zbog navedenog, budžetsko računovodstvo je predmet stalnog istraživanja i razvoja. Predmet istraživanja ovog rada odnosi se na mogućnost primjene modela obračunske osnove i Međunarodnih računovodstvenih standarda za javni sektor, u svrhu dobivanja kvalitetnijih računovodstvenih informacija u financijskim izvještajima budžetskih korisnika u Federaciji Bosne i Hercegovine (F BiH). Osnovni cilj rada je ukazati na opravdanost uvođenja modela obračunske osnove prilikom sastavljanja financijskih izvještaja budžetskih korisnika, u cilju objektivnijeg iskazivanja financijskog položaja i rezultata poslovanja. Empirijskim istraživanjem potvrđeno je kako primjena modela obračunske osnove u računovodstvu budžeta F BiH osigurava objektivno iskazivanje financijskog položaja i rezultata poslovanja. Većina budžetskih korisnika je za poboljšanje postojećeg računovodstvenog sustava i spremni su prihvatiti promjene.

Ključne riječi: *budžetsko računovodstvo, model modificirane obračunske osnove, model obračunske osnove, Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor*

JEL: M41, M48

izv. prof. dr. sc. Hrvoje Perčević

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Republika Hrvatska
hpercevic@efzg.hr

Marina Mićin, mag. oec.

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Republika Hrvatska
mmicin@efzg.hr

UTVRĐIVANJE ODNOSA IZMEĐU USPJEŠNOSTI POSLOVANJA I SLOBODNOG NOVČANOG TOKA

Pregledni rad

Sažetak

Slobodni novčani tok se prvenstveno utvrđuje zbog potreba eksternih korisnika financijskih izvještaja kao dodatna informacija prilikom donošenja poslovnih odluka. Prilikom izračuna slobodnog novčanog toka ishodište su novčani tokovi od poslovnih aktivnosti. Sam postupak izračuna novčanih tokova od poslovnih aktivnosti ovisi o tome primjenjuje li poduzeće direktnu ili indirektnu metodu sastavljanja izvještaja o novčanim tokovima. U poduzećima u Republici Hrvatskoj je učestalija primjena indirektna metode pri čemu je polazište za izračun novčanih tokova od poslovnih aktivnosti poslovni rezultat poduzeća (dobit ili gubitak). Primjenom indirektna metode lakše je uočiti u kakvom su odnosu poslovni rezultat poduzeća kao mjera uspješnosti poduzeća i slobodni novčani tok kao pokazatelj koliko ostaje slobodnih novčanih sredstava za održavanje poslovne sposobnosti poduzeća. Ukoliko poduzeće ne koristi slobodna novčana sredstva za održavanje poslovne sposobnosti, ugrožava svoju profitabilnost, odnosno utječe na sam poslovni rezultat. Cilj ovog rada je ispitati sam slobodni novčani tok, odnosno, slobodni novčani tok 1 i slobodni novčani tok 2, kako se računaju i koji je njihov informacijski značaj te usporediti odnos slobodnog novčanog toka s poslovnim rezultatom poduzeća. Ispitati će se povezanost te dvije varijable jer je moguće da poduzeće ostvaruje pozitivan poslovni rezultat (dobit) a istovremeno nema novca, kao i obrnuto. Metodom korelacijske analize se za velika poduzeća u Republici Hrvatskoj u petogodišnjem razdoblju (od 2010. do 2014. godine) ispitala povezanost između slobodnog novčanog toka 1 kao pokazatelja temeljenog na novčanoj osnovi i poslovnog rezultata kao pokazatelja temeljenog na obračunskoj osnovi. Rezultati istraživanja pokazuju da kod većeg broja poduzeća postoji pozitivna korelacija između poslovnog rezultata i slobodnog novčanog toka 1. Isto je potvrđeno istraživanjem da su kod velikog broja ispitanika, u svih pet promatranih godina ili u četiri od pet promatranih godina, poslovni rezultat i slobodni novčani tok 1 bili istog predznaka, što znači da ukoliko je poduzeće poslovalo s gubitkom, slobodni novčani tok 1 je bio negativan, a ukoliko je poduzeće ostvarivalo dobit, slobodni novčani tok 1 je bio pozitivan.

Ključne riječi: *slobodni novčani tok, poslovni rezultat, novčani tokovi od poslovnih aktivnosti, obračunska osnova, novčana osnova*

JEL: M41

red. prof. dr. sc. Branka Ramljak

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
bramljak@efst.hr

doc. dr. sc. Andrijana Rogošić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
arogosic@efst.hr

Ivana Perica, MA

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
iperica@efst.hr

PROFESIONALNO PONAŠANJE RAČUNOVODSTVENIH RADNIKA U FUNKCIJI OSTVARIVANJA ETIČKIH STANDARDA

Pregledni rad

Sažetak

U ovom radu naglasak će se staviti na računovodstvenu profesiju koja je vrlo važna za cjelokupno poslovanje poduzeća i to posebno s aspekta stvaranja informacija za potrebe internih i eksternih korisnika. Korisnici se uvelike oslanjaju na računovođe i to kako za ispravno financijsko računovodstvo i izvještavanje, učinkoviti financijski menadžment tako i za mjerodavan savjet pri različitim poslovnim i poreznim pitanjima. Računovodstvene informacije dobivene računovodstvenom obradom podataka čine sigurnu osnovu za efikasnost te ne manje važno, za racionalnost poslovnog odlučivanja. Tržišni sustav funkcioniranja omogućava računovodstvu dobivanje jedne sasvim nove – afirmativne uloge u poduzeću. Računovođe danas obavljaju usluge u različitim tipovima organizacija, kako u privatnom tako i javnom sektoru. Iz tog razloga stalno se postavljaju zahtjevi za stjecanjem novih i ažuriranih znanja iz specijalističkih područja pri čemu je potrebno permanentno stručno usavršavanje. Svaka profesija svoje poslove nastoji obavljati sukladno visokim etičkim standardima pa tako i računovodstveni radnici svoju aktivnost usklađuju s visokim etičkim standardima koje je propisao Kodeks etike za profesionalne računovođe. U tom kontekstu u radu će se pratiti profesionalno ponašanje računovodstvenih djelatnika, a ono uključuje profesionalnu sposobnost, vjerodostojnost, kvalitetu usluga i povjerljivost. Naglasak će se staviti na rad u skladu s postavljenim etičkim normama, na koji način se prepoznaje profesionalno ponašanje te kako računovođe utječu na jačanje profesionalnog ponašanja. Cilj ovog rada je istražiti utjecaj poznavanja Kodeksa etike za profesionalne računovođe na etično ponašanje, odnosno na čestitost i profesionalizam računovodstvenih djelatnika u Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno tijekom lipnja 2016. godine putem on-line ankete koja je poslana na 196 elektronskih adresa računovodstvenih djelatnika u Republici Hrvatskoj. Dobiveni rezultati temelje se na povratnim informacijama od 55 računovodstvenih djelatnika i ukazuju da računovođe koji izvrsno poznaju odredbe Kodeksa etike za profesionalne računovođe su etički osvješteniji te posljedično skloni etičnijem profesionalnom ponašanju.

Ključne riječi: računovodstvo, računovodstveni djelatnici, profesionalno ponašanje, računovodstvena etika

JEL: M41

doc. dr. sc. Sanja Sever Mališ

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
ssever@efzg.hr

doc. dr. sc. Ana Novak

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
anovak@efzg.hr

Mateja Brozović, mag. oec.

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
mbrozovic@efzg.hr

SUBJEKTI OD JAVNOG INTERESA U ODABRANIM ZEMLJAMA – DEFINIRANJE I POSEBNI ZAHTJEVI ZAKONSKE REVIZIJE

Pregledni rad

Sažetak

Subjektima od javnog interesa u pravilu se smatraju pravne osobe o čijem poslovanju ovisi najveći broj interesno-utjecajnih skupina, odnosno društvo u cjelini. S obzirom da se javni interes može definirati na različite načine, definicija subjekata od javnog interesa se također u određenoj mjeri razlikuje među različitim zemljama. Zajedničkim regulatornim pristupom na razini Europske Unije nastoji se osigurati usklađivanje i ujednačena primjena pravila na razini država članica, no ne u potpunosti. Unatoč usvojenoj definiciji subjekata od javnog interesa u sklopu Direktive Europskog parlamenta i Vijeća, državama članicama je još uvijek dana mogućnost da na nacionalnoj razini modificiraju definiciju, ovisno o specifičnostima javnog interesa svake zemlje. Cilj rada je istražiti u kojoj mjeri članice Europske unije koriste tu pogodnost i na koji način definiraju subjekte od javnog interesa u svojim nacionalnim zakonodavstvima. Pritom će najveći naglasak biti na Republici Hrvatskoj, gdje su subjekti od javnog interesa detaljno definirani u novom Zakonu o računovodstvu. Definiranje subjekata od javnog interesa je osobito značajno s aspekta zakonske revizije financijskih izvještaja. Budući da se radi o subjektima za čije je financijske izvještaje zainteresirana široka skupina korisnika, logično je da se za njihovu reviziju postavljaju dodatni zahtjevi. Time se nastoji osigurati integritet, neovisnost, objektivnost, transparentnost i pouzdanost revizorskih društava koji obavljaju zakonsku reviziju subjekata od javnog interesa. Rad daje pregled specifičnosti revizije takvih subjekata prema Direktivi i Uredbi na razini Europske unije. Također je istraženo u kojoj mjeri ti dodatni zahtjevi pogađaju revizorska društva, odnosno kakva je koncentracija na revizijskom tržištu subjekata od javnog interesa. Rezultati istraživanja pokazuju da postoje značajne razlike u načinu na koji članice Europske unije definiraju subjekte od javnog interesa. Određene zemlje su pritom usvojile minimalne zahtjeve prema Direktivi, dok su druge zemlje iskoristile pogodnost proširenja definicije na dodatne subjekte. U smislu opsežnosti i proširenja definicije se ističe Republika Hrvatska, zajedno sa zemljama poput Italije, Rumunjske i Slovačke. Istraživanje je također pokazalo da se pred revizorska društva koja revidiraju takve subjekte nameću znatno stroži zahtjevi vezani uz neovisnost, naknade, kontrolu kvalitete te izvještavanje. Dodatni zahtjevi u najvećoj mjeri utječu na velika revizorska društva, odnosno društva iz skupine Velike Četvorke, s obzirom da je njihov tržišni udio u slučaju subjekata od javnog interesa očekivano najveći u većini zemalja.

Ključne riječi: subjekti od javnog interesa, zakonska revizija, Republika Hrvatska, Europska unija.

JEL: M41, M42

doc. dr. sc. Slavko Šodan

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
ssodan@efst.hr

izv. prof. dr. sc. Željana Aljinović Barać

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
zbarac@efst.hr

UTJECAJ KONCEPTA FER VRIJEDNOSTI NA MJERE KVALITETE OBJAVLJENIH FINANCIJSKIH PERFORMANSI

Pregledni rad

Sažetak

U računovodstvu je u posljednjih 20-tak godina došlo do značajnog zaokreta u konceptu mjerenja prema sve većoj primjeni računovodstva fer vrijednosti. Navedene promjene imaju značajne implikacije na ulogu i karakteristike stavki u objavljenim financijskim izvještajima. Osnovna pretpostavka predmetnog istraživanja je da primjena koncepta fer vrijednosti značajno utječe na kvalitetu financijskog izvještavanja. Naime, fer vrijednost je prvenstveno zasnovana na trenutnim tržišnim cijenama pa se nerazvijenost tržišta, tržišni poremećaji ili nedostatak tržišta mogu automatski reflektirati i u (ne)kvaliteti financijskih izvještaja poslovnih subjekata koji primjenjuju računovodstvo fer vrijednosti. Uzevši u obzir institucionalna obilježja zemalja istočne Europe koje su uglavnom bankovno orijentirane, te gdje tržišta nisu dovoljno razvijena i aktivna, u predmetnom radu se analizira kako izloženost računovodstvu fer vrijednosti utječe na prediktivnu sposobnost, perzistentnost i volatilnost objavljenih financijskih performansi. Empirijska verifikacija bit će napravljena na uzorku banaka čiji su vrijednosni papiri javno listani na organiziranim tržištima kapitala u 13 država istočne Europe u razdoblju od 2000. do 2011. godine. Rezultati pokazuju kako promjene fer vrijednosti, prikazane kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, uglavnom smanjuju kvalitetu objavljene sveobuhvatne dobiti, dok promjene fer vrijednosti kroz neto dobit povećavaju prediktivnu sposobnost i perzistentnost neto dobiti.

Ključne riječi: *fer vrijednost, kvaliteta financijskog izvještavanja, prediktivna sposobnost, perzistentnost, volatilnost*

JEL: M41, M48

dr. sc. Mario Švigir

Savez samostalnih sindikata Hrvatske, Zagreb, Republika Hrvatska
mariosvigir@yahoo.com

izv. prof. dr. sc. Davor Vašiček

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, Republika Hrvatska
dvasicek@efri.hr

UČINCI PRIMJENE STANDARDA FINANCIJSKE TRANSPARENTNOSTI NA EFIKASNOST POSLOVANJA DRŽAVNIH PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pregledni rad

Sažetak

Uz poduzeća u vlasništvu države učestalo se ističe niska razina financijske transparentnosti, odnosno izostanak kvalitetnih informacija o njihovom financijskom položaju i uspješnosti poslovanja. Istodobno, prisutan je diskurs o njihovoj niskoj razini učinkovitosti, kao posljedici neadekvatnog upravljanja. Niska razina transparentnosti u poduzeću i neadekvatnost objavljivanja informacija o poduzeću može biti ili medij za stvaranje neetičnog ponašanja u poduzeću kao i gubitka integriteta na tržištu. Takve situacije netransparentnosti stvaraju troškovne posljedice za samo poduzeće, ali i za cijelo gospodarstvo. U radu se obrazlaže i dokazuje utjecaj primjene transparentnog sustava izvještavanja utemeljenog na međunarodnim standardima korporativnog upravljanja i antikorpucijskim strateškim dokumentima na kvalitetu upravljanja u državnim poduzećima u Republici Hrvatskoj. Temeljem empirijskog istraživanja na uzorku koji čine poduzeća u potpunom državnom vlasništvu, analizira se učinak dosegnute razine primjene standarda financijske transparentnosti na elemente financijske uspješnosti i financijskog položaja poduzeća u državnom vlasništvu. Rezultati istraživanja dokazuju vrlo značajnu korelaciju između njih i dosegnute razine primjene standarda financijske transparentnosti. Viša razina primjene standarda financijske transparentnosti smanjuje rashode i povećava tako efikasnost upravljanja ovim poduzećima. Primjena standarda financijske transparentnosti utječe i na smanjenje prihoda i smanjenje vrijednosti angažiranog kapitala, što implicira da viša razina financijske transparentnosti optimizira razinu rashoda, prihoda i angažiranog kapitala opsegu i kvaliteti pružanja javne usluge radi koje su ova poduzeća i osnovana. Također, rezultati istraživanja pokazuju povezanost dosegnute razine financijske transparentnosti s veličinom poduzeća, ali ne i sa sektorskom pripadnošću.

Ključne riječi: *financijska transparentnost, korporativno upravljanje, državna poduzeća, antikorupcija, financijski rezultat*

JEL: G38, M48

red. prof. dr. sc. Boris Tušek

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
btusek@efzg.hr

SURADNJA IZMEĐU REVIZIJSKOG ODBORA I EKSTERNOG REVIZORA KAO DETERMINANTA KVALITETE REVIZIJE FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA

Pregledni rad

Sažetak

U posljednjih nekoliko godina sve se više ističu zahtjevi za stručnim i neovisnim djelovanjem revizora u obavljanju revizije financijskih izvještaja. Zapravo, riječ je o temeljnim načelima revizije koji nisu nepoznati. Ipak, rezultati mnogih empirijskih istraživanja pokazuju da su ova načela u praktičnom djelovanju nerijetko narušena te je potrebno osigurati dodatne mehanizme jačanja stručnosti i neovisnost kao bitnih pretpostavki kvalitete revizije financijskih izvještaja. U tom kontekstu, posebice kada se radi o subjektima od javnog interesa, djelovanje revizijskih odbora može bitno pridonijeti kvaliteti revizije financijskih izvještaja. Osnovni cilj novog europskog regulatornog okvira u području revizije je harmonizacija, odnosno povećanje usporedivosti revizijske profesije i djelatnosti unutar Europske unije te poboljšanje kvalitete financijskog izvještavanja i revizije kao i zaštita investitora i vjerovnika. Upravo u kontekstu recentne revizijske reforme na razini Europske unije, uz tradicionalne uloge revizijskih odbora u nadgledanju procesa revizije financijskih izvještaja, uvode se i neke nove uloge, odgovornosti i zadaci revizijskih odbora. Oni se mogu ostvarivati uspostavljanjem dobre komunikacije i suradnje između članova revizijskog odbora i eksternih revizora. U ovom radu identificirani su i analizirani najznačajniji aspekti suradnje između revizijskih odbora i eksternih revizora u cjelokupnom procesu revizije financijskih izvještaja koji pridonose kvaliteti revizije te ostvarivanju njezine svrhe i ciljeva. Cilj ovog rada je sistematizirati tradicionalne uloge revizijskog odbora u sustavu korporativnog upravljanja te istražiti dodatne uloge i odgovornosti revizijskog odbora prema recentnim zahtjevima EU. Također, cilj ovog rada je identificirati i sistematizirati brojne aspekte odnosa koji se u nastojanju ostvarivanja uloge, obveza i odgovornosti revizijskog odbora, uspostavlja između revizijskog odbora i eksternog revizora. U kontekstu potrebe za daljnjim unaprjeđenjem prakse korporativnog upravljanja u državama članicama Europske unije neophodno je dodatno osnažiti djelovanje revizijskog odbora kao internog nadzornog mehanizma korporativnog upravljanja. Povezano s tim, nova pravila Europske unije, kao dio recentne revizijske reforme, postavljaju dodatne i strože zahtjeve u pogledu osnivanja i djelovanja revizijskih odbora posebice za subjekte od javnog interesa. Analizom odredbi Direktive 2014/56/EU i Uredbe (EU) br. 537/2014 zaključeno je da su nova pravila koja se odnose na osnivanje i djelovanje revizijskih odbora, u odnosu na tradicionalne uloge revizijskog odbora, sve zahtjevnija i složenija te da uključuju mnoge eksplicitne zahtjeve koji do sada nisu bili na taj način regulirani. Istraživanjem odnosa revizijskog odbora i eksternog revizora, što čini jedan od najznačajnijih aspekata djelovanja revizijskog odbora, može se zaključiti da se radi o velikom broju međusobnih veza i odnosa koji se uspostavljaju kontinuirano tijekom cjelokupnog revizijskog angažmana a koji uključuju obvezu revizijske tvrtke da izvještava revizijski odbor o brojnim pitanjima koja proizlaze iz revizijskog angažmana, aktivnosti revizijskog odbora u svezi izbora, imenovanja i promjene eksternog revizora, procjenjivanje neovisnosti revizora, razmatranje djelokruga rada eksterne revizije te priopćavanja revizijskih nalaza i rezultata.

Ključne riječi: korporativno upravljanje, revizija financijskih izvještaja, revizijski odbor, eksterni revizor

JEL: M42, G39

izv. prof. dr. sc. Davor Vašiček

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Republika Hrvatska
dvasicek@efri.hr

Ana Marija Sikirić, mag. oec.

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Republika Hrvatska
sikiric@efri.hr

RAČUNOVODSTVENE INFORMACIJE I RODNI PRORAČUN

Pregledni rad

Sažetak

Proračun središnje i lokalne države glavni je plansko financijski instrument za financiranje politički strukturirane javne potrošnje. Njegova struktura na prihodnoj i rashodnoj strani jasno pokazuje kako nacionalna i lokalna vlada postavlja svoje prioritete te kako oblikuje i namjerava provoditi svoje politike i odluke. Proračun kojim se nastoji eliminirati postojeća rodna nejednakost zove se rodno osjetljivi proračun, odnosno rodni proračun. Budući da su proračunom numerički prikazani ukupni javni prihodi i rashodi koji rezultiraju proračunskim suficitom ili deficitom, na proračun se gleda kao na rodno neutralan instrument. Ipak, zbog različito društveno i prirodno oblikovanih uloga žena i muškaraca, potrebe muškaraca i žena se razlikuju pa odluke koje se donose u sklopu proračunskog procesa mogu imati značajno različit utjecaj na muškarce i žene. Stoga se u radu naglašava da vlada i ostali akteri vlasti pri sastavljanju, donošenju i izvršavanju proračuna, uz ostalo, trebaju na temelju dostupnih informacija analizirati i njegov utjecaj na žensko i muško stanovništvo, uvesti modifikacije koje će rezultirati većom rodnom jednakošću te izvještavati o istom. U navedenom kontekstu, u radu se kvalitativno analizira relevantni zakonski okvir kao pretpostavka kreiranja rodno ravnopravne proračunske politike u uvjetima decentraliziranih javnih financija, metodološki okvir za unificirano planiranje proračunskih prihoda i rashoda, sustav i primjerenost proračunskih klasifikacija praćenju izvršavanja proračuna s aspekta rodne ravnopravnosti, sustav i obilježja financijskog i proračunskog izvještavanja također s aspekta rodne ravnopravnosti.

Ključne riječi: *proračun, rodna jednakost, rodno osjetljivi proračun*

JEL: H61, H83

red. prof. dr. sc. Neda Vitezić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Republika Hrvatska
nevit@efri.hr

izv. prof. dr. sc. Tina Vuko

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
tina.vuko@efst.hr

Hrvoje Perić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Split, Republika Hrvatska
hrvojeperic13@gmail.com

DETERMINANTE REVIZIJSKIH NAKNADA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pregledni rad

Sažetak

Politika određivanja i reguliranja revizijskih naknada dugogodišnja je i uvijek aktualna problematika, kako sa stručnog tako i sa znanstvenog aspekta. Naime, visina revizijskih naknada ima brojne implikacije na kvalitetu pruženih revizijskih usluga, razinu cjenovne konkurencije na tržištu revizijskih usluga, troškove obveznika revizijskih usluga, mogućnosti nadoknade štete u slučaju sudskog spora protiv revizora i sl. Stoga je osnovna svrha ovog rada istražiti i analizirati potencijalno relevantne čimbenike koji utječu na visinu revizijskih naknada u Republici Hrvatskoj.

Istraživanje je provedeno na poduzećima čiji su vrijednosni papiri bili uvršteni na tržište kapitala u Republici Hrvatskoj u 2013. i 2014. godini. Međutim, iako je obveza objavljivanja revizijskih naknada uvedena još 2009. godine, veliki broj poduzeća i dalje ne objavljuje taj podatak u svojim bilješkama uz financijske izvještaje. Stoga je u konačnici uzorak na kojemu je provedeno istraživanje činilo tek tridesetak poduzeća godišnje od ukupno 135 koliko ih je inicijalno analizirano. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da su značajne determinante visine revizijskih naknada u Republici Hrvatskoj veličina revidiranog subjekta, vrsta vlasništva i vrsta revizijskog društva. Rezultati istraživanja mogli bi biti zanimljivi znanstvenicima i stručnjacima, revizorima, revizorskim asocijacijama, obveznicima revizije, regulatorima, kao i drugim zainteresiranim dionicima.

Ključne riječi: *revizijske naknade, objavljivanje, determinante revizijskih naknada*

JEL: M42, M48

prof. dr. sc. Katarina Žager

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
kzager@efzg.hr

doc. dr. sc. Sanja Sever Mališ

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
ssever@efzg.hr

doc. dr. sc. Nikolina Dečman

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
ndecman@efzg.hr

CERTIFICIRANJE I LICENCIRANJE RAČUNOVODSTVENIH I REVIZIJSKIH ZVANJA

Pregledni rad

Sažetak

Danas se, možda više nego ikad, pred računovodstvenu i revizijsku profesiju postavljaju visoki standardi kvalitete. Navedeno je posebno naglašeno u uvjetima složenosti poslovnih transakcija, internacionalizacije poslovanja, primjene novih tehnoloških rješenja, a posebno učestalih izmjena regulative i zakonskih propisa. Kako bi računovođe i revizori mogli kvalitetno odgovoriti na brojne izazove moraju biti kvalitetno educirani. Djelovanje u računovodstvenoj i revizijskoj profesiji zapravo znači, između ostalog, i postavljanje uvjeta pod kojima neka osoba može dobiti status računovođe odnosno revizora. Visoka razina stručnosti i kompetentnosti u računovodstvenoj i revizijskoj profesiji jedan je od temeljnih uvjeta i pretpostavki kvalitetnog obavljanja posla. Pri tome, stručnost i kompetentnost osoba uključenih u računovodstveni i revizijski posao podrazumijeva formalno obrazovanje, ali i sposobnost primjene teorijskog znanja u praksi čija se provjera povodi u obliku ispita nakon završenog praktičnog osposobljavanja. Međutim, osim praktičnog iskustva i polaganja ispita potrebno je osigurati da računovođe i revizori pohađaju prikladan program kontinuiranog obrazovanja kako bi se održavalo i usavršavalo teorijsko znanje, ali i stručne vještine potrebne da se računovodstveni i revizijski posao obavlja na dostatnoj razini kvalitete. U tom smislu cilj ovog rada je istražiti i analizirati koji su to potrebni uvjeti pod kojima neka osoba može steći certifikat i licencu za obavljanje računovodstvenih i revizijskih poslova. Praksa pokazuje kako postoje izvjesne razlike, kako u formalnom obrazovanju, tako i u pristupima kontinuirane edukacije te usavršavanju računovodstvenih i revizijskih djelatnika. Drugim riječima, primjenjuju se različiti pristupi certificiranju i licenciranju njihova zvanja između različitih zemalja. Navedeno ukazuje na potrebu standardizacije sustava obrazovanja računovođa i revizora i na međunarodnoj razini. U međunarodnim okvirima postavljeni su određeni standardi profesionalne edukacije no svaka zemlja postavlja svoje specifične zahtjeve za certificiranje i licenciranje računovodstvenih i revizijskih zvanja. Povezano s tim, istražiti će se mogućnosti stjecanja certifikata i licence za obavljanje računovodstvenih i revizijskih poslova u zemljama s razvijenim tržišnim ekonomijama i odabranim zemljama članicama Europske unije. Pri tome će se poseban naglasak staviti na istraživanje uvjeta za pristupanje ispitu, sadržaja te načina polaganja ispita za stjecanje računovodstvenih i revizijskih zvanja. Razumijevanje načina te uvjeta pristupanja računovodstvenoj i revizijskoj profesiji u odabranim razvijenim zemljama Europske unije može stvoriti relevantnu podlogu za postavljanje kriterija za djelovanje računovodstvene i revizijske profesije u Republici Hrvatskoj i zemljama u okruženju. Usvajanjem takvih pravila djelovanja računovođa i revizora stvorit će se pretpostavke za kvalitetni razvoj ovih profesija u budućnosti.

Ključne riječi: certificiranje, licenciranje, računovođe, revizori

JEL: M41, M42

doc.dr.sc. Blaženka Hadrović Zekić

Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, Republika Hrvatska
hadrovic@efos.hr

Dina Liović, mag.oec.

Ekonomski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, Republika Hrvatska
dinali@efos.hr

SIMULACIJSKE IGRE – PRIMJENA U NASTAVI RAČUNOVODSTVA

Pregledni rad

Sažetak

Glavna svrha ovog rada jest utvrditi povezanost igara i učenja u nastavi, odnosno postoji li uopće i na koji je način iskoristiva? Koliko je vjerojatno da studenti igrajući se stječu nova znanja, odnosno istovremeno uče? Navedena, kao i brojna druga pitanja svoj odgovor dobit će u cjelovitom radu na temu primjene simulacijskih igara u nastavi računovodstva. Neosporiva je činjenica kako ljudi od najranije dobi uče isključivo kroz igru te se upravo na istu stavlja naglasak u odgoju djece, kao i u motiviranju osoba svih uzrasta, dobi, spola. Druga pak neosporiva činjenica jest kako je računovodstvo iznimno kompleksan proces, neshvatljiv i nerazumljiv studentu početniku. Stoga, ovim se radom pokušava povezati nešto tako kompleksno, studentima apstraktno poput računovodstva s onim što ih motivira i zabavlja, a to je igra (kroz praktični dio nastave). Na taj se način studenti jednostavnije susreću sa specifičnom računovodstvenom terminologijom, svladavaju osnovnu računovodstvenu jednadžbu, kao i brojne računovodstvene procese. Korištenjem različitih simulacijskih igara u obrazovanju, studentima se omogućava, oponašajući stvarni poslovni svijet, u kontroliranim uvjetima, kratkom vremenu, i što je najvažnije – bez neželjenih posljedica, doći do različitih iskustava i znanja koja će se, nedugo nakon studiranja, u stvarnosti od njih i očekivati.

Primjena simulacijskih igara u obrazovanju dugotrajna je praksa i nastavna metoda u raznim svjetskim obrazovnim institucijama. Kao takva, pruža temelj i svrhu ovog rada kojem će primarni cilj biti ispitivanje stavova i povratnih reakcija studenata na korištenje simulacijskih igara u nastavi računovodstva, zatim utvrđivanje razlika u odnosu na klasično vođenu nastavu te u konačnici utjecaja simulacijskih igara na učinkovitost, s jedne strane studenata u vidu konačne ocjene, a s druge strane i samih predavača u uspješnom provođenju nastave. Anketnim istraživanjem ispitat će se stavovi i reakcije studenata visokoobrazovne institucije u Republici Hrvatskoj, dok će se pregled i analiza učinaka primjene simulacijskih igara u nastavi provesti korištenjem komparativne i deskriptivne metode. Rad ima za zadatak ukazati i na psihološki prisutan čimbenik, odnosno utjecaj igre – „igrajući se učim“ koji je nezamjenjiv adut i osnova kreiranja isključivo studentima prilagođene nastave – nadasve poučne, praktične i zanimljive.

Ključne riječi: računovodstvo, simulacijske igre, praktična nastava, anketno istraživanje

JEL: A20, M41

red. prof. dr. sc. Josipa Mrša

Ekonomski fakultet, Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, Republika Hrvatska
mrsa@efri.hr

Josip Čičak, mag. oec.

Ekonomski fakultet, Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, Republika Hrvatska
josip.cicak@efri.hr

IZVJEŠTAVANJE O VLASTITIM IZDANIM FINANCIJSKIM INSTRUMENTIMA

Stručni rad

Sažetak

Izveštavanje o financijskim instrumentima područje je u kojem su u posljednjem desetljeću učinjene najznačajnije promjene u financijskom izvještavanju. Smatra se da je izvještavanje u ovom području najznačajniji uzročnik posljednje svjetske financijske krize. Stoga je, da bi se postigao red u ovom području, donesen standard MSFI 9, Financijski instrumenti. Ipak, pojedina područja izvještavanja o financijskim instrumentima ostaju otvorena za raspravu. Ovaj rad analizira izvještavanje o vlastitim financijskim instrumentima prema MSFI i EU računovodstvenim direktivama te daje kritiku izvještavanja o vlastitim financijskim instrumentima prema EU računovodstvenim direktivama.

Ključne riječi: *Vlastiti financijski instrumenti, financijsko izvještavanje, EU računovodstvene direktive*

JEL: M 41

red. prof. dr. sc. Vesna Vašiček

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska

vvasicek@efzg.hr

dr. sc. Sanja Broz Tominac

Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska

sbroz@efzg.hr

TEČAJNE RAZLIKE U PRORAČUNSKOM RAČUNOVODSTVU U REPUBLICI HRVATSKOJ³

Stručni rad

Sažetak

Ukoliko jedinica javnog sektora ima imovinu i obveze u stranoj valuti nužno je svođenje na domaću valutu što implicira primjenu valutnog tečaja kao i učinke promjena valutnih tečajeva u financijskim izvještajima jedinice javnog sektora. U tom smislu u radu su prezentirani zahtjevi za izvještavanjem o promjenama tečajeva stranih valuta sukladno Međunarodnim računovodstvenim standardima za javni sektor (MRSJS) te zahtjevima proizašlim iz regulative računovodstva proračuna Republike Hrvatske. Upravljanje rizicima povezanim sa financijskom imovinom i obvezama zahtijeva kvalitetne informacije o promjenama vrijednosti pojedinih stavaka, o realiziranim kao i nerealiziranim dobitcima i gubicima od držanja financijske imovine i obveza.

Ključne riječi: *tečajne razlike, učinci promjena valutnih tečajeva, računovodstvo proračuna, Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor*

JEL: M41, M48, H61

³ Ovaj rad dio je znanstveno istraživačkog projekta 8509 „Uloga reforme sustava računovodstva i financijskog izvještavanja u razvoju učinkovitog financijskog upravljanja u javnom sektoru u Republici Hrvatskoj” financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost.

red. prof. dr. sc. Vesna Vašiček

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
vvasicek@efzg.hr

doc. dr. sc. Jelena Poljašević

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci, Banja Luka, Bosna i Hercegovina
jelena.poljasevic@efbl.org

SPECIFIČNOSTI U PRIZNAVANJU INFRASTRUKTURNE IMOVINE U JAVNOM SEKTORU⁴

Stručni rad

Sažetak

Polazeći od implementacije računovodstvene osnove nastanka događaja (obračunske osnove) u javnom sektoru, čijom se primjenom omogućuje računovodstveno priznavanje svih skupina imovine, i od potrebe da se ukupnom imovinom u javnom sektoru efikasno upravlja, kao jednom od smjernica koncepta novog javnog menadžmenta, veliki broj zemalja napravio je značajan napredak u upravljanju javnom imovinom. Premda je dosta iskustva u primjeni obračunske osnove i nakon godina njene primjene, još uvijek postoje brojna neriješena pitanja koja se odnose na evidentiranje, priznavanje i mjerenje imovine u javnom sektoru. Riječ je o definicijskom određenju imovine u javnom sektoru, modalitetu njezinog vrijednosnog iskazivanja pri prvom priznavanju i naknadnom mjerenju i vrednovanju te prosudbi o najboljem načinu upotrebe.

Veliki broj različite imovine sa kojim se susreću državni entiteti (infrastrukturalna imovina, vojna imovina, naslijeđena imovina, prirodna bogatstva) dovodi do problema vezanih za njihovo priznavanje i vrednovanje. Kako bi mogli da ocijenimo rad određenog državnog entiteta, ali i kako bi sami javni menadžeri mogli da donesu kvalitetne odluke, moraju raspolagati sa relevantnim informacijama koje uključuju i informacije o imovini povjerenoj na upravljanje. Budući da državni entiteti često određene ekonomske i socijalne ciljeve ostvaruju kroz javna i privatna poduzeća, ustanove ili agencije, ovim izvještajnim entitetima država daje na raspolaganje i određenu imovinu.

Cilj ovog rada je ukazati na probleme u priznavanju infrastrukturne imovine u javnom sektoru, posebno imovine kojom raspolažu javna poduzeća i ponuditi moguća rješenja u skladu sa računovodstvenim načelima. U našoj praksi pojavljuju se situacije da infrastrukturna imovina bude evidentirana u jednom izvještajnom entitetu dok drugi izvještajni entitet koristi i raspolaže sa ovom imovinom. U javnom sektoru imovina je pod kontrolom izvještajnog entiteta ukoliko ovaj entitet ima kontrolu nad koristima koje su sadržane u imovini. Istovremeno ukoliko entitet ima koristi od imovine i svi rizici koje imovina nosi također trebaju pripasti tom entitetu. U tom smislu potrebno je računovodstveno i kroz financijsko izvještavanje adekvatno definirati imovinu, utvrditi tko ima kontrolu nad njom i tko uživa koristi od imovine.

Ključne riječi: obračunska (akrualna) osnova, infrastrukturna imovina, financijsko izvještavanje;

JEL: M40

⁴ Ovaj rad dio je znanstveno istraživačkog projekta 8509 „Uloga reforme sustava računovodstva i financijskog izvještavanja u razvoju učinkovitog financijskog upravljanja u javnom sektoru u Republici Hrvatskoj” financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost.